

Mededelingen

Leidraad VVD-Gemeenteprogramma 1986

Op 1 juni j.l. heeft de Vereniging van Staten- en Raadsleden de Leidraad VVD-Gemeenteprogramma 1986 vastgesteld.

Belangstellenden kunnen deze Leidraad bestellen door f 7,50 over te maken op gironummer 40.18.232 t.n.v. VVD-Informatierekening te Den Haag, onder vermelding van: „Leidraad VVD-Gemeenteprogramma 1986“.

De Leidraad kan ook afgehaald worden bij het algemeen secretariaat, Koninginnegracht 57, 's-Gravenhage, tegen betaling van f 5,50.

Aan de abonnees

De Tweede Kamerfractie van de VVD gaat op reces van 28 juni t/m 26 augustus. In die periode zal de VVD-Expresse niet uitkomen. Uit het parlement zijn dan immers geen actuele zaken te melden.

Het eerstvolgende exemplaar nr. 87 zal 29 augustus uitkomen.

Index VVD-Expresse

Als extra service treft u in het eerstvolgende nummer een index aan van alle artikelen die in de periode van januari t/m juni in deze nieuwsbrief werden geplaatst. Deze index wordt twee maal per jaar gepubliceerd.

Voorjaarsnota

Kabinet Lubbers – Van Aardenne op goede koers. Het macro-economisch scenario van het regeerakkoord werkt. Het scenario bestaat globaal uit: sanering van de overheidsuitgaven en algemene loonmatiging; verbetering van de concurrentiepositie en herstel van onze export; herstel van de rendementen en investeringen in de exportsectoren, geleidelijke doorwerking daarvan naar de voor de binnenlandse markt werkende bedrijven en aantrekking van de particuliere consumptie; tenslotte uitbreiding van de werkgelegenheid in de bedrijven en daling van het aantal werklozen. Conclusie: sanering van de overheidsuitgaven en algemene loonmatiging is de kern van het beleid tot gezondmaking van de structuur van onze economie.

Alle macro-economische signalen wijzen in gunstige richting: wat moet dalen daalt:

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

- de collectieve uitgavendruk
- de belasting- en premiedruk
- het financieringstekort
- de inflatie
- de werkloosheid.

wat moet stijgen stijgt:

- de productie
- de export
- de investeringen
- de rendementen
- de reële groei van het nationaal inkomen
- de werkgelegenheid in de bedrijven.

De werkloosheid daalde in 1985 tot 737.000; een daling van maar liefst 9% in een jaar tijd. Nederland vertoont daarmee het gunstigste beeld van alle tien EEG-landen.

Ondanks deze ontwikkeling vervullen vooral de langdurig werklozen en de schoolverlaters zonder werk, de VVD met grote zorg.

Conclusie: het derde spoor van het kabinetsbeleid (werkloosheidsbestrijding) mag geen zijspoor worden.

Een Keynesiaans stimuleringsbeleid is niet gewenst. Een dergelijk beleid in de jaren zeventig heeft – door consumptieve overbesteding en achterblijvende investeringen – sterk bijgedragen tot de latere werkloosheid.

Noodzakelijk is nu een structureel herstel van de economie, door middel van investeringen en vernieuwing van het bedrijfsleven. Van 1983 op 1985 zijn de overheidsuitgaven met 5% van het Nationaal Inkomen (NI) teruggebracht. De helft hiervan is gebruikt voor een verlaging van het financieringstekort, de andere helft voor een verlaging van belastingen en premies. Daardoor herstelt de particuliere consumptie zich vanzelf (in 1983 en 1984 stabiel, in 1985 +1,5%, in 1986 +2%).

Dit duidt zelfs op een gunstige conjuncturele ontwikkeling. Er is dus geen sprake van „Colijns beleid“ of van een „duale ontwikkeling“ in onze economie.

Meer overheidsinvesteringen

De investeringen in de bedrijven groeien sneller dan verwacht. De overheidsinvesteringen daarentegen zijn al jaren op een te laag niveau.

De VVD pleit krachtig voor meer overheidsinvesteringen met uitstraling op de marktsector, vooral in de zwakke regio's. Er is een coherent beleid nodig met betrekking tot de infrastructuur voor Research en Development en technologie-overdracht ten bate van de landbouw, industrie en handel. Het geld hiervoor kan verkregen worden door afstoting van overheidsdeelnemingen in bedrijven.

Conclusie: overheidsdeelnemingen in bedrijven worden vervangen door productieve overheidsinvesteringen.

Taakstelling financieringstekort en lastendruk

Het financieringstekort van het Rijk in 1985 wordt 7,5%

NI, dichtbij de taakstelling van het regeerakkoord van 7,3%. Het tekort van de gehele overheid (in 1983 10,7% en in 1984 9,4%) zal in 1985 op 8,0% uitkomen. De taakstelling van 7,5% in 1986 ligt hierdoor binnen bereik.

Verlaging volgens het tijdpad in het regeerakkoord is geboden vanwege de noodzaak tot stabilisering op termijn van de groeiende rentelasten op de staatsschuld, verlaging van de binnenlandse rentevoet en ruimte op de kapitaalmarkt voor particuliere investeringen.

De meevallers in 1985 aan de inkomenskant (aardgasbaten en overige niet-belastingmiddelen) zijn voor de VVD geen reden tot versoepeling van de ombuigingsvoornemens van ruim 8 mld. in 1986 (nodig voor het behalen van de taakstelling).

Ook wanneer de tekort-doelstelling in 1986 wordt gehaald, is het financieringstekort structureel gezien nog altijd 3 à 3,5% NI te hoog. De VVD-fractie ziet als lange termijn-doel een tekort van 4 à 4,5% NI. Pas dan groeit het tekort niet sneller meer dan het nominaal nationaal inkomen.

De collectieve lastendruk daalt ook gestaag: 55,8% NI in 1983, 53,9% NI in 1984 en 52,9% NI in 1985.

Dat is tezamen met de lage inflatie van groot belang voor de koopkrachtontwikkeling van de burgers. Daarnaast wordt door een lagere collectieve lastendruk het grote verschil tussen bruto- en netto-inkomens verminderd: een voorwaarde om de wijdverbreide belasting- en premiefraude tegen te gaan.

Beloften voor de toekomst

1. De VVD vroeg nogmaals aandacht voor de positie van de zelfstandigen met geen of weinig eigen personeel, die nauwelijks van de lastenverlichting voor het bedrijfsleven hebben geprofiteerd. De motie hierover, waarin wordt gevraagd om een betekenisvolle compensatie voor deze specifieke groep ondernemers, moet worden meegenomen bij de lastenverlichting voor het bedrijfsleven 1986.

2. De VVD hield een krachtig pleidooi voor een verlichting van het bruto-netto-traject en de zeer hoge marginale druk voor de middengroepen (bruto 35.000 tot 70.000 gld.). Dit in schrille tegenstelling tot PvdA-fractievoorzitter Den Uyl, die de inkomens tussen minimum en 1,5x modaal nog verder ineen wil drukken.

Op het minimumniveau is het marginale tarief van belastingen en premies ruim 50%. Voor het modale loon belooft het marginale tarief ruim 60% en bijna 90% indien men rekening houdt met de individuele huursubsidies. Het meest knellend is deze situatie voor de middeninkomens van 35.000 tot 70.000 gulden per jaar. Hier houden de inkomensafhankelijke subsidies op.

In dit kader kwam de VVD met het onderstaand voorstel voor een belasting- en premieverlaging van 3 mld.

De VVD-fractie meent, dat – onder aanname van 2% economische groei en 2% inflatie – in 1986 de koopkracht van uitkeringsgerechtigden en ambtenaren in elk geval gewaarborgd moet worden. Ter voorkoming van misverstanden: een verlaging van belastingen en premies voor werkenden, betekent in de voorstellen een zelfde verlaging voor niet-actieven. Voorts komen lagere collectieve lasten voor zeker de helft ten goede aan de sociale uitkeringen, ambtenaren en trendvolgers.

Cijfermatige uitwerking van de VVD-optie belasting-premieverlaging 1986

1. In de premiesfeer wordt 1 mld. werknemerspremies verlaagd onder de randvoorwaarde dat de werkgeverspremies van 1985 op 1986 niet stijgen. Naar schatting komen de minima daardoor op –0,5% koopkracht in plaats van

op –1% in 1986. De financiering geschiedt uit de 1,5 miljard lastenverlichting bedrijfsleven 1986 (motie Van Iersel-De Korte).

2. In de belastingsfeer wordt:

- algemene belastingvrije som met f 800,- verhoogd
- 16% en 23%-schijf met 1 punt verlaagd
- 32% schijf met f 500,- verkort

Daarvan zijn de kosten 1,9 miljard op transactiebasis en 1,5 miljard op kasbasis in 1986.

3. Inkomenseffecten daarvan zijn:

mutatie in procenten	Inkomen
0,8	25.000
1,0	30.000
1,3	40.000
1,4	50.000
1,2	60.000
1,2	70.000
0,9	100.000
0,7	150.000

- het bruto-netto traject wordt dus over de gehele linie verkort. Het meest bij de inkomensgroepen waar de grootste knelpunten liggen;
- de koopkracht van de minima wordt te licht positief (namelijk $+0,8 - 0,5 = +0,3\%$)
- de koopkracht van ambtenaren en trendvolgers wordt eveneens gewaarborgd en wordt licht positief (namelijk $+0,3\%$ of meer)

4. De financiering kan als volgt:

	1986 kasbasis	structureel
aardgasliquiditeit DSM	1,5 mld	
afschaffing negatieve aanslag WIR		1,5 à 2 mld
premieverlaging werknemers uit de 1,5 mld lastenverlichting	1 mld	1 mld
	2,5 mld	2,5 à 3 mld

(Voor nadere informatie: dr. R. W. de Korte, tel. 070-614911, tst. 2650.)

Eenmalige uitkering 1985

In 1985 wordt voor het vijfde achtereenvolgende jaar de eenmalige uitkering verstrekt. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt de uitkering dit jaar echter allen verstrekt aan de zogenaamde meerjarige „echte” minima. Dat zijn circa 170.000 mensen, die in 1984 voor het eerst een „echte” minimumuitkering ontvingen en circa 295.000 mensen, die ook al vóór 1984 voor een dergelijke uitkering in aanmerking kwamen. De VVD is het met deze benadering eens en ziet evenals het kabinet geen aanleiding om deze maatregel ook voor eerstjarige „echte” minima te laten gelden. In de eerste plaats geeft het opkomend economisch herstel in Nederland hiertoe minder reden en in de tweede plaats zijn de uitvoeringskosten (f 45,- per geval op een uitkering van circa 90 gulden) naar de mening van de VVD te hoog.

Gelukkig is de VVD-fractie met het wijzigingsvoorstel van het kabinet met betrekking tot reparatie van het extra koopkrachtverlies voor de meerjarige „echte” minima (van 0,9%). Tevreden is de VVD over het feit, dat het kabinet

gekozen heeft voor een gedifferentieerde uitkering en niet zoals het CDA aanvankelijk wilde f 150,- voor iedere gerechtigde.

De VVD is het eens met het kabinet, dat de regeling geen structureel karakter mag krijgen. Dat geeft in toemende mate inhaaleffecten aan de onderkant van het inkomensgebouw. Dat geeft ernstige belemmeringen bij de terugkeer tot een zich verbeterende arbeidsmarkt. Dus moet de meerjarige „echte" minimumuitkering geleidelijk in de komende jaren teruggebracht worden om alle minima weer op één lijn te krijgen.

Tijdens het debat heeft de VVD een motie ingediend over de positie van mensen met een laag inkomen (onder minimumniveau) uit vermogen. Het kabinet wil deze categorie niet in aanmerking laten komen voor een „echte" minimumuitkering. Het kabinet motiveert dit door te stellen, dat de rechtgevendende inkomensbronnen wettelijke regelingen zijn, die een minimum garanderen. Maar ook kleine zelfstandigen hebben een recht. De uitsluiting van mensen met een klein vermogen moet heroverwogen worden om rechtvaardigheidsredenen. Ook hier kiest de VVD voor een gelijke behandeling in gelijke gevallen.

(Voor nadere informatie: dr. R. W. de Korte, tel. 070-614911, tst. 2650.)

Beleidsplan Emancipatie

Het stemt de VVD-fractie tot bijzondere tevredenheid dat het Beleidsplan Emancipatie van de VVD staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevr. mr. A. Kappelijne van de Coppelio, in de ministerraad is vastgesteld.

Het in 1984 uitgebrachte concept-beleidsplan is positief beoordeeld door de Emancipatieraad en de Gezinsraad. Behalve enige verduidelijkingen zijn de hoofddoelstellingen ongewijzigd gebleven.

Het spreekt ons als liberalen zeer aan dat er een duidelijke koers is uitgezet voor een hervordering van arbeid en een grotere verzelfstandiging van de positie van de vrouw op alle terreinen, met name de economische zelfstandigheid. De VVD-fractie spreekt haar vertrouwen uit dat de overheid bestaande barrières die de verzelfstandiging thans nog belemmeren, zo spoedig mogelijk uit de weg zal nemen.

Bij de uitvoering zal de VVD-fractie in goed overleg met de Staatssecretaris voor Emancipatie en overige betrokken bewindslieden, de voortgang kritisch volgen.

(Voor nadere informatie: mevr. drs. Len Rempt-Halmans de Jongh, tel. 070-614911, tst. 2653.)

Voetbalvandalisme

Bij de behandeling van de begrotingen voor 1985 heeft de VVD bij het onderdeel „politie" gepleit voor een landelijke aanpak van het voetbalvandalisme en een consequent overheidsoptreden. Het kabinet heeft daarop alle betrokkenen bijeen gebracht en een aantal maatregelen voorgesteld. De excessen op het gebied van het voetbalvandalisme in Nederland en het tragische dieptepunt in Brussel hebben ertoe geleid, dat iedereen het erover eens is, dat er daadwerkelijk wat moet gebeuren. In het overleg met de Regering heeft de VVD aangedrongen op bestrijding van het voetbalvandalisme op meerdere fronten tegelijk. De KNVB en de betaald voetbal-organisaties zullen veel meer moeten doen aan de veilige inrichting van de stadions en de

handhaving van de orde binnen het stadion. Bovendien zullen ze veel meer aandacht moeten besteden aan de supporters en de supporters-verenigingen. Goede voorbeelden van de wijze, waarop professionele sport een groot publiek werkelijk kan boeien zijn te vinden in de Verenigde Staten, waar de show op en rond het veld van begin tot eind plaatsvindt. Over het competitie- en het bekerprogramma dient vooraf overleg te worden gevoerd tussen de clubs en de burgemeesters van de betrokken gemeenten. Dit overleg dient nog vóór het volgende seizoen tot afspraken te leiden. De overheid moet zorgdragen voor een duidelijk en uniform beleid over het gehele land met een laag tolerantieniveau, zodat potentiële raddraaiers precies weten wat ze kunnen verwachten.

De KNVB wil de kwalijke effecten van alcoholgebruik in het stadion bestrijden door bij risicovolle wedstrijden verkoop van alcohol te verbieden en streng toe te zien op meenemen van drank en het toelaten van reeds aangeschoten bezoekers. Voor de VVD is dit het minste, dat dient te gebeuren.

Zij beraadt zich nog over het voorstel van de Regering om een totaal alcoholverbod in stadions af te kondigen.

Het belangrijkste acht de VVD echter, dat er een einde komt aan de normvervaging. Voetbalsupporters zal duidelijk moeten worden gemaakt, dat ordeverstoringen en vernielingen niet ongestraft zullen worden gelaten. Daarom zal de politie veel eerder tot aanhouding over moeten gaan. Dat geldt ook voor de spoorwepolitie in het geval van vernielingen van treinen. Vervolgens moet zoveel mogelijk snelrecht worden toegepast. Bij de bestraffing dienen naast vrijheidstraffen ook zogenaamde alternatieve straffen opgelegd te kunnen worden. De VVD denkt dan aan de verplichting tot herstel van de schade, de verplichting tot vergoeding van de schade en het verbod tot het bezoeken van wedstrijden met een meldingsplicht bij de politie. Het voorstel van de Regering om in dit verband namen van voetbalvandalen door te geven aan de KNVB roept bij de VVD vragen op over de privacy-aspecten, maar gezien de ernst van het probleem wil de VVD zich er vooralsnog niet tegen verklaren en de nadere uitwerking afwachten.

De VVD is gelukkig met het voornemen van de Regering alle betrokkenen bijeen te brengen in een Landelijk Overleg Voetbalvandalisme.

Wel dringt zij er met klem op aan met grote spoed, vóór de aanvang van de volgende competitie, met concrete maatregelen te komen.

(Voor nadere informatie: H.F. Dijkstal, tel. 070-614911, tst. 2392.)

Postbank eindstemmingen

De VVD kan met tevredenheid terugblikken op het resultaat van de beide wetsontwerpen over de Postbank. Reeds tijdens het debat deed de regering twee toezeggingen, waarom door ons was gevraagd: de postagenten zullen volledig worden betrokken bij de activiteiten van de postbank (zodat deze middenstanders geen omzetverlies zullen leiden) en de uitbreiding van het verzekeringspakket met doorlopende reisverzekeringen zal worden teruggedraaid. Dit laatste, omdat de particuliere assuradeurs reeds ruimschoots daarin voorzien.

Voorts werden twee VVD-amendementen op de statuten aangenomen, die een duidelijker taakafbakening van de Postbank ten gevolge zullen hebben. Een aantal vaagheden zijn hiermee weggenomen, en daarmee ook de mogelijkheid, dat de Postbank in de toekomst buiten zijn boekje

zou gaan. Het standpunt van de VVD is immers dat zolang de Staat meer dan 2/3 van de aandelen in bezit heeft, aan de Postbank enige beperkingen in zijn activiteiten moeten worden opgelegd.

De oppositie had een groot aantal ingrijpende en minder belangrijke wijzigingsvoorstellen ingediend. Daarvan werden slechts enkele van ondergeschikt belang aangenomen. Het CDA had geen wijzigingen voorgesteld.

Tijdens de debatten bleek, dat de centrales van overheidspersoneel, die ontevreden waren over het met hen gevoerde overleg, zich hadden gewend tot de Advies- en arbitragecommissie, beter bekend onder de naam Commissie-Albeda. Na enige verwarde ordedebatten besloten Tweede Kamer en regering om het oordeel van deze commissie af te wachten, alvorens de behandeling van de wetsontwerpen af te ronden. De Commissie ging met prijzenswaardige snelheid aan het werk. Zij kwam tot de conclusie, dat geen overeenstemming was bereikt tussen de centrales en de regering over een aantal cruciale punten, die de wetsontwerpen betreffen. Het had naar haar oordeel dan ook weinig zin, de verdere parlementaire afhandeling te vertragen.

Wel kreeg de regering een veeg uit de pan, dat het overleg met de ambtenaren veel te laat was gevoerd; waardoor „een hypotheek was gelegd op de verdere gang van zaken". Toen na een onderbreking van zes weken de parlementaire behandeling weer werd hervat, zegde de regering toe om lering te trekken uit deze kwestie. Vervolgens kon de discussie snel worden afgerond. Het Postbank-wetsontwerp werd aangenomen met de stem van de PvdA en klein links tegen. Indien ook de Eerste Kamer accoord gaat, zal de Postbank op 1 januari 1986 een feit kunnen zijn. Het personeel zal dan de ambtelijke status verliezen en medewerker worden bij een geprivatiseerde bank, waarvan de aandelen voorlopig nog in handen van de rijksoverheid zullen blijven. Achter een meer dan acht jaar slepende kwestie zal dan eindelijk een punt kunnen worden gezet. (Zie ook VVD-Expreste nr. 79.)

(Voor nadere informatie: L.M. de Beer, tel. 070-614911, tst. 2405.)

Zuid-Afrika

VVD-woordvoerder Frans Weisglas begon zijn inbreng in het Zuid-Afrika debat met nog eens naar voren te brengen hoezeer de VVD het apartheidbeleid van Zuid-Afrika verafschuwt en veroordeelt. Dit apartheidbeleid staat haaks op de liberale beginselen die bepalend zijn voor het denken en doen van de VVD. De VVD-fractie achtte het met de regering zorgwekkend, dat zich ook de afgelopen jaren geen wezenlijke wijzigingen hebben voorgedaan in het apartheidbeleid, al zijn er wel enkele iets meer bemoedigende gebeurtenissen, zoals het voornemen de zo verwerpelijke huwelijks- en moraliteitswetgeving af te schaffen.

Ook ten aanzien van Zuid-Afrika wil de VVD-fractie doelmatige en effectieve middelen inzetten, gericht op vreedzame veranderingen in Zuid-Afrika. Uitgangspunt daarbij is dat Nederlandse maatregelen in Zuid-Afrika in internationaal verband moeten worden genomen. Eénzijdige actie van Nederland is niet effectief.

Dat geldt ook voor een verbod van Nederlandse investeringen in Zuid-Afrika, dat naar de mening van de VVD-fractie niet zou bijdragen tot een verandering ten goede in Zuid-Afrika. De fractie stelde dan ook met instemming vast, dat in de regeringsnotitie waarover het debat ging

niet wordt voorgesteld een dergelijk investeringsverbod in te stellen.

De fractie was het eens met de regering, dat het toekomstig beleid gericht moet zijn op een versterking en versnelling van het emancipatieproces van zwarte werknemers in buitenlandse bedrijven en dat gedragscodes voor ondernemingen met vestigingen in Zuid-Afrika daarbij een nuttige functie kunnen vervullen. Daarom steunde de fractie het initiatief van de Regering om in de EG te komen tot versterking van de inhoud van de EG-gedragscode voor ondernemingen die in Zuid-Afrika werken.

Aanzienlijk kritischer stond de fractie ten aanzien van de effectiviteit en de wenselijkheid van de voorstellen, die de regering doet om de toepassing in Nederland van die EG-gedragscode te versterken. De fractie had grote aarzeling ten aanzien van de wenselijkheid om die code in Nederland wettelijk vast te leggen, om te komen tot een wettelijke plicht voor bedrijven tot rapporteren over de toepassing van de code en om sancties in te stellen voor bedrijven, die de code niet voldoende naleven. Frans Weisglas stelde hierover een groot aantal vragen, bij voorbeeld waarom het nodig is een wettelijke rapportageplicht in te stellen wanneer praktisch alle bedrijven al vrijwillig over de code rapporteren. Verder had hij grote twijfels over de wenselijkheid om in Nederland deze EG-code anders toe te passen dan in de overige EG-landen. Dat zou leiden tot een verbrekking van het Europese Zuid-Afrikabeleid, hetgeen de VVD-fractie zou betreuren. Verder had de fractie vragen over het instellen van strafsancities voor Nederlandse bedrijven.

Uit het antwoord van Minister Van den Broek bleek, dat er tussen de VVD-fractie en de Minister ten aanzien van deze vragen nog wel enig verschil van mening bestaat. De VVD-fractie bleef dan ook aan het slot van het debat kritisch over de voorstellen van de regering. Wanneer te zijner tijd door de regering een wetsontwerp inzake het gedrag van buitenlandse investeerders in Zuid-Afrika zal worden ingediend, zal hierover dan ook ongetwijfeld opnieuw een discussie met de VVD-fractie ontstaan.

(Voor nadere informatie: drs. F.W. Weisglas, tel. 070-614911, tst. 2933.)

Kamer stemt in met nota kleine tweeverdieners

Vlak voor het reces heeft de Kamer nog een debat gevoerd over een nota van het kabinet inzake de gevolgen van de veelomstreden „tweeverdienerswet", met name voor de zogeheten „kleine" tweeverdieners. „Kleine" tweeverdieners zijn samenlevingsverbanden waarvan de minstverdienende partner (meestal de vrouw) minder verdient dan f 10.000,- bruto per jaar.

Berichten uit diverse sectoren van de samenleving (bejaardenhulpverleners, gezinsverzorgsters etc.) wezen op dramatische inkomenseffecten en massale opzeggingen. In een dikke nota vol met tabellen toont het kabinet aan dat de gevolgen van de tweeverdienerswet aanmerkelijk minder negatief zijn dan velen vreesden. In vergelijking met 1983 (dus voordat de tweeverdienerswet was ingevoerd) is maar een heel klein gedeelte van de groep kleine tweeverdieners er netto op achter uitgegaan. Dat is het geval bij een bruto inkomen van de meestverdiener van ± f 39.000,- en een bruto inkomen van de minstverdiener tussen de f 9.000,- en f 10.000,- per jaar. De achteruitgang bedraagt dan van 1983 op 1985 tussen de f 10,- en f 45,- op jaarbasis.

Ook de opgetreden arbeidsmarkteffecten zijn beperkter dan eerdere berichten deden vermoeden. Hoogstwaarschijnlijk hebben zo'n 10.000 personen, met name vrouwen, de arbeidsmarkt verlaten vanwege de tweeverdieners. De regering heeft daarbij sterke aanwijzingen dat een deel van de opzeggingen voortkomt uit het feit dat de betrokkenen voorheen zwart werkten, en na de tweeverdienerswet bang waren voor verscherpte controle op dubbele inkomens.

Niettemin heeft de VVD-fractie in het kamerdebat benadrukt dat 10.000 opzeggingen meer dan genoeg grond is om concrete maatregelen te nemen ter verbetering van de positie van de kleine tweeverdieners, zoals VVD-fractievoorzitter Nijpels al maanden geleden had bepleit. De bedoeling van de tweeverdienerswet was immers bepaald niet de toetreding van met name vrouwen tot de arbeidsmarkt tegen te gaan. Derhalve steunde de VVD-fractie samen met het CDA het voorstel van het kabinet, dat met ingang van 1-1-1986 de minstverdienende partner die werkt en geen recht heeft op de aanvullende arbeidstoeslag 15% van het inkomen buiten beschouwing mag laten voor de berekening van de voetoverheveling.

Een voorbeeld ter verduidelijking.

De vrouw verdient f 6.000,- bruto. Er zijn geen kinderen jonger dan 12 jaar. Dat bedrag moet worden vermindert met de betaalde premies (stel: f 1.000,-), de arbeidstoeslag van f 400,-, het reiskostenforfait (minimaal f 200,-) en het verweringskostenforfait (minimaal f 200,-). Dan resteert een belastbaar inkomen voor de vrouw van f 4.200,-. Daarvan blijft 15% buiten beschouwing: f 630,-. De vrouw gebruikte van haar belastingvrije voet van ± f 7.100,- dus zelf maar ± f 3.570,-. De overige ± f 3.530,- wordt overgeheveld naar de man. In feite houdt dus de te nemen maatregel in het gegeven voorbeeld een voordeel in van f 630,- × het marginale tarief van de man. Verbazingwekkend is het wel dat het CDA nú met deze maatregel instemt, terwijl vorig jaar de arbeidstoeslag die hetzelfde resultaat heeft, nog van het CDA verlaagd moest worden. De VVD-fractie steunde de gedachte van de regering dit voordeeltje niet te geven aan kleine tweeverdieners, die recht hebben op de kinderaftrek van f 1.536,-. Deze groep gaat er immers zonder uitzondering op vooruit in vergelijking met de situatie voor aanvaarding van de tweeverdienerswet. De totale kosten van deze maatregel bedragen f 60 miljoen. Overigens zal per 1-1-1986 het bedrag aan voetoverheveling maandelijks worden terugbetaald in plaats van één maal per jaar in juli, zoals in 1985. Ook dit achtte de VVD-fractie een verbetering. Er treedt dan immers geen liquiditeitsnadeel op.

(Voor nadere informatie: mr. F.H. de Grave, tel. 070-614911, tst. 2855.)

Kiesrecht Nederlanders in het buitenland

Eindelijk, na jaren van discussie, werd deze week in de Tweede Kamer het wetsontwerp behandeld, op grond waarvan de Nederlanders in het buitenland hun lang verwachte kiesrecht voor de Tweede Kamer kunnen krijgen. VVD-woordvoerder Jan Kees Wiebenga was verheugd, dat hierdoor deze „vergeten provincie“ bij de eerstkomende Tweede Kamerverkiezing kan gaan meestemmen. Dit mits de Eerste Kamer ook meewerkt aan een tijdige behandeling. Nu kan de bepaling in de grondwet, „De Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk“, werkelijk inhoud krijgen. Het gehele Nederlandse volk heeft dan namelijk actief kiesrecht voor de Tweede Kamer.

Vreugde over de hoofdzaak, maar kritiek op de uitwerking. Zo was de opstelling van de VVD-fractie. Afgezien van het feit, dat de regering buitengewoon lang heeft gedaan over de voorbereiding van het wetsvoorstel, is deze voorbereiding in bepaalde opzichten onder de maat geweest. De kritiek betrof het aanvankelijk geheel ontbreken van een voorlichtingsbeleid ten opzichte van de nieuwe kiezers; het omslachtige registratiesysteem en het feit, dat de (Europese) Nederlanders in de Nederlandse Antillen waren uitgesloten van dit kiesrecht.

Met uitzonderingen moeten we erg voorzichtig zijn, omdat het bij kiesrecht gaat om een belangrijk grondrecht. Het is niet de toekenning van een grondrecht, die gerechtvaardigd moet worden, maar juist de onthouding ervan. In dit licht bezien heeft de regering er goed aan gedaan geen enkele categorie buitenlands vertoevende Nederlanders uit te sluiten.

Voorlichting

De VVD-woordvoerder noemde het ongerijmd, dat de regering bij de andere kiesrechtuitbreidingen wel intensieve voorlichtingscampagnes heeft opgezet, welke enkele miljoenen guldens hebben gekost, maar dat zij er in dit geval in eerste instantie volledig het zwijgen toe deed. Later werd de regering wakker en vond zij ook, dat er voorlichting aan de nieuwe kiezers moet worden gegeven. Er zal een brochure komen. Onderzocht zal tevens worden of het mogelijk is om de registratieformulieren toe te sturen aan alle geregistreerde Nederlanders. Er zal overleg komen met de Wereldomroep en met de Verenigingen van Nederlanders in het buitenland. Maar, deelde de regering vervolgens doodleuk mede: daar is wel geld voor nodig en hoeveel dat moet zijn, weten we nog niet. De VVD-fractie kan hiermee niet accoord gaan. De tijd dringt. Het is terecht, dat de regering erkent, dat de nieuwe kiezers moeten worden voorgelicht. Maar dan moet er ook boter bij de vis komen. De heer Wiebenga diende hierover een motie in, die inmiddels is aangenomen.

Registratie

Vervolgens stelde de woordvoerder van de VVD, dat zijn fractie beoogt te komen tot een sluitende registratie van Nederlanders in het buitenland. Waarbij dan sprake is van een permanente werking en op grond daarvan ambtshalve opneming in het kiezersregister plaatsvindt, zoals dat bij andere kiezers ook het geval is. Dat moet dan in de plaats komen van de telkens vereiste registratie met eenmalige werking met alle bijbehorende terugkerende administratieve rompslomp van dien. Dat past bij de deregulering, welke het kabinet zo graag wil bevorderen. De regering pruttelde wat tegen, maar deed de toezegging om voor de langere termijn – in het kader van de automatisering van de gemeentelijke bevolkingsadministratie (G.B.A.) – te onderzoeken of zo'n systeem van permanente registratie daarin is in te passen.

De VVD-fractie accepteerde node, dat het door haar beoogde systeem om technische redenen niet al bij de eerstkomende verkiezingen kan worden ingevoerd. Maar de fractie vroeg de regering dringend ernaar te streven de zaak op een zodanig tijdstip ingevoerd te hebben, dat het bij de periodieke Kamerverkiezingen van 1990 effectief zal zijn.

Nederlanders in de Antillen

Tenslotte diende de VVD-fractie samen met de CDA-fractie een amendement in om de Europese Nederlanders, die in de Nederlandse Antillen woonachtig zijn, ook het kiesrecht voor de Tweede Kamer te geven. Een klein deel van hen, de Nederlanders die in Nederlandse openbare

dienst aldaar werkzaam zijn – alsmede hun naaste verwanten – had dit kiesrecht reeds. Dat de overige Europese Nederlanders daarvan verstoken moeten blijven, achtte de VVD ongewenst. Ook het betreffende amendement is inmiddels door de Tweede Kamer aanvaard.

(Voor nadere informatie: mr. J.G.C. Wiebenga, tel. 070-614911, tst. 2092.)

De Tamilproblematiek

Bij het debat over de Tamil-problematiek in de Tweede Kamer begon VVD-woordvoerder Jan Kees Wiebenga met enige opmerkingen over het vluchtelingenbeleid in het algemeen. Hij stelde dat het vluchtelingenprobleem in de wereld gigantisch is. Miljoenen mensen bevinden zich in een vluchtsituatie, vaak vanwege oorlogsgeweld of honger. Het beleid moet erop gericht zijn om in internationaal verband met behulp van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties zo gecoördineerd mogelijk de gevolgen van een calamiteit ergens ter wereld op te vangen.

De prioriteiten moeten daarbij als volgt liggen:

- a. zo mogelijk opvang in eigen land, dat wil zeggen een ander landsdeel;
- b. vestiging in de betrokken regio, eventueel met steun van buitenaf;
- c. asielverlening door andere landen.

Nederland doet terecht veel aan vluchtelingenopvang in financiële zin. Daarenboven hebben wij sinds de oorlog circa 25.000 vluchtelingen opgenomen.

Waar wij nu mee geconfronteerd worden is een vrij nieuw verschijnsel. Namelijk de ongecoördineerde groepsgewijze binnenkomst van grotere groepen asielzoekers per vliegtuig, dikwijls via Oost-Berlijn. Deze groepen komen niet door bemiddeling van de Hoge Commissaris. Zij komen eigener beweging, alleen vraagt de Hoge Commissaris hen niet terug te sturen. Dit kan ons vluchtelingenbeleid doorbreken. Aan de opvang van Tamils in Nederland bij voorbeeld wordt meer geld besteed dan totaal aan ontwikkelingshulp naar Sri Lanka gaat. Bovendien is er de mogelijkheid, dat een aantal van deze asielzoekers die niet aan de criteria van het Vluchtelingenverdrag voldoen en dus om oneigenlijke redenen hierheen komen, de plaatsen innemen van bona fide vluchtelingen. De woordvoerder vroeg de regering over dit meer algemene vraagstuk intensief internationaal overleg te voeren, zodat in de toekomst gecoördineerd kan worden opgetreden. Puntsgewijs volgen hier de verder door de woordvoerder aan de orde gestelde onderwerpen:

1. Asielaanvragen van Tamils moeten worden gezien op grond van het bestaande asielbeleid. Er is geen reden om daarom af te wijken door hen als groep toe te laten. Dat houdt in dat elk afzonderlijk geval wordt onderzocht. Het gaat er dus niet om, zoals wel wordt gesuggereerd, dat alle Tamils moeten worden teruggestuurd, of juist alle Tamils hier zouden moeten blijven.
2. De regering stelt vast, dat „zeer velen zich (vrijwel) uitsluitend beroepen op de omstandigheid dat zij behoren tot de bevolkingsgroep der Tamils”, en is van oordeel dat de Tamils op Sri Lanka als groep niet zonder meer voor vervolging in de zin van het Geneefse Vluchtelingenverdrag hebben te vrezen.

Het ziet er dan ook naar uit dat deze „zeer velen” niet kunnen worden erkend als vluchteling.

3. Deze procedure duurt in het algemeen erg lang. Dat is een ernstig bezwaar. De VVD is van mening dat de regering er naar moet streven de voorliggende asielaanvragen zo spoedig mogelijk af te handelen. Het is wenselijk de onzekerheid alsmede de tijdelijke opvang zo kort mogelijk te laten duren. Hierover werd een VVD-motie ingediend.
4. De beslissing op de asielaanvragen kan leiden tot:
 - a) asielverlening in Nederland
 - b) terugzending naar een land van eerste opvang of
 - c) terugzending naar Sri Lanka;
 In haar notitie noemt de regering de mogelijkheid van terugzending naar het land van eerste opvang (bij voorbeeld naar India of West-Duitsland) niet. Het valt op dat de ambtelijke missie niet in India is geweest. De regering dient stappen te ondernemen dat een beslissing tot terugzending naar het land van eerste opvang ook uitgevoerd kan worden.
5. Het is een goede zaak dat de regering een speciale missie naar Sri Lanka heeft gestuurd om haar aanvallende indruk dat terugzending van niet erkend asielzoeker mogelijk is andermaal te verifiëren. Het verwijt dat deze missie slechts kort in Sri Lanka is geweest, treft geen doel. De regering wordt immers permanent van de toestand aldaar op de hoogte gehouden door vele bronnen, waaronder de Nederlandse ambassade aldaar.
6. De regering ontkent niet, dat in delen van Sri Lanka de omstandigheden voor Tamils slecht zijn. In andere delen van dat land staan zij evenwel niet bloot aan vervolging. Dat is beslissend voor de vraag of terugzending van niet-erkende asielzoekers mogelijk is. Uiteraard dient de regering de ontwikkelingen in de toekomst nauwlettend in het oog te houden.
7. De positie van de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen roept vraagtekens op. Door zijn verzoek aan West-Europese landen om niet tot terugzending over te gaan, heeft hij een „parapluie” gehangen boven de emigranten, en de stroom sterk doen aanzwellen. Daarmee worden in wezen de normale procedures op basis van het Vluchtelingenverdrag doorkruist. Individuele toetsing kan immers tot afwijzing leiden. Als zo'n afwijzing niet kan worden geëffectueerd, wordt de verdragsprocedure ondergraven.
8. Na recent internationaal overleg in Genève en blijkens het voormelde gesprek met de Kamer lijkt de Hoge Commissie nu een iets gematigder standpunt in te nemen.
9. De Hoge Commissaris dient door de regering tevens te worden aangespoord zelf de opvang in de regio te organiseren.
10. Het overleg tussen het Nederlandse Ministerie van Justitie en de Westduitse autoriteiten over de grensbewaking (oostgrens en Berliner Loch) verloopt niet naar wens. Hier moet grotere druk worden gezet. Wat doet de staatssecretaris van Justitie in het kader van het ministerieel comité voor de vluchtelingen van de Raad van Europa en – samen met buitenlandse zaken – in de richting van de DDR?

De uitkomst van het debat gaf te zien, dat de meerderheid van de Tweede Kamer met de VVD-fractie de conclusies van de regering deelt. Daarmee is de basis voor een verantwoord beleid gelegd.

(Voor nadere informatie: mr. J.G.C. Wiebenga, tel. 070-614911, tst. 2092.)

Ontwikkelingsverdrag met Suriname

Onlangs voerde de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken mondeling overleg met de Minister van Buitenlandse Zaken over Suriname. Minister Van den Broek liet zich toen uitermate zorgelijk uit over de toestand in Suriname en zag geen enkele positieve beweging in de zin van concrete stappen in de richting van herstel van de democratie en herstel van de rechtstaat in Suriname. De Minister zag dan ook tot zijn spijt geen mogelijkheid om thans te komen tot hervatting van de ontwikkelingshulp aan Suriname. Ook de VVD-fractie steunde deze opvatting van de regering. Het rapport van het VN-mensenrechtencomité onderbouwt het Nederlandse beleid ten aanzien van Suriname nog eens extra, door te stellen dat democratisering en herstel van de rechtstaat in Suriname voorwaarden zijn om herhaling van de standrechtelijke executies van december 1982 te voorkomen.

Minister Van den Broek zei in genoemd overleg ook, dat hij een uitspraak over een vernieuwde hulprelatie (bij voorbeeld nieuw verdrag) met Suriname voorbarig vond, zolang Suriname niet aan de Nederlandse voorwaarden voor herstel van de hulp had voldaan.

De VVD-fractie kon zich dan ook wel voorstellen, dat het sommigen wat heeft verbaasd toen de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking op 8 juni jl. - drie dagen na genoemd mondeling overleg - voor de VARA radio de gedachte naar voren bracht, dat Suriname het initiatief zou kunnen nemen om het ontwikkelingsverdrag met Nederland op te zeggen - daarmee aangevend, dat Nederland daarmee accoord zou gaan - waarna het mogelijk zou zijn particuliere hulp aan de Surinaamse bevolking ten goede te laten komen.

Het standpunt van de VVD-fractie ten aanzien van de hulpverlening aan Suriname blijft: alleen concrete stappen op weg naar herstel van rechtstaat en democratie kunnen leiden tot hervatting van de ontwikkelingshulp aan Suriname. Opzegging van het verdrag zou daar op zich geen wijziging in brengen! Want ook dan zou enigszins omvangrijke hulpverlening aan Suriname neerkomen op ondersteuning van het regime en dus onder de huidige omstandigheden onwenselijk zijn. Opzegging van het verdrag zou Nederland het belangrijkste instrument ontnemen om te blijven pogen de ontwikkelingen in Suriname ten goede te keren.

Om al deze redenen had de VVD-fractie de nodige aarzelingen of beëindiging van het verdrag op dit moment en onder de huidige omstandigheden het gewenste doel - herstel van de democratie in Suriname en steun aan de Surinaamse bevolking - zou kunnen dienen. Wij zijn het eens met de Minister dat op den duur, wanneer in Suriname aan de gestelde voorwaarden voor herstel van de hulp zou zijn voldaan, getracht zou moeten worden de hulprelatie met Suriname meer vergelijkbaar te doen worden met die met andere ontwikkelingslanden. Maar helaas is de tijd daar nog niet rijp voor.

Tenslotte sluit de fractie zich bij de minister aan wat betreft de wenselijkheid zoveel mogelijk steun via particuliere kanalen te verlenen, die rechtstreeks ten goede komt aan noodlijdende groepen in de Surinaamse bevolking. Dat zal echter om niet meer dan relatief kleine bedragen kunnen gaan, die naar onze mening ook buiten het (opgeschorte) verdrag om ter beschikking kunnen worden gesteld, op voorwaarde dat goede besteding gegarandeerd is.

(Voor nadere informatie: drs. F.W. Weisglas, tel. 070-614911, tst. 2933.)

Strategisch defensie initiatief

Toen de Amerikaanse regering in 1983 de mogelijkheid opperde om in de toekomst een defensieschild tegen kernraketten te ontwerpen, werd dit direct door de oppositie in de Tweede Kamer scherp afgekeurd. De VVD heeft niet aan die overhaaste reactie meegedaan. Naarmate de tijd verstrijkt, wordt het steeds duidelijker, dat het een ingewikkeld onderwerp is, dat zowel kansen biedt voor vermindering van de kernwapendreiging, als ook risico's in zich draagt die een voorzichtige aanpak vereisen. Het is inmiddels velen duidelijk geworden, dat zulk een schild tegen kernraketten zeker een grondig onderzoek waard is.

Over de opstelling van ons land tegenover zulk een defensieschild, heeft de VVD zeven punten naar voren gebracht:

1. De VVD gaat accoord met het onderzoek naar verdediging tegen kernraketten en wijst de kritiek die de oppositie daarop heeft af. De VVD heeft echter zes criteria voorgesteld op grond waarvan de onderzoeksresultaten moeten worden geëvalueerd, alvorens tot opstellen van zulke toekomstige wapensystemen in de ruimte en op aarde wordt overgegaan. Zij zijn: Werkt zo'n stelsel? Heeft het overlevingskansen? Is het kosten-effectief? Zal het de Oost-West verhouding stabiliseren of niet? Verhoogt het de veiligheid van West-Europa? En vergroot opstelling van defensieschilden de kans op tweezijdige kernwapenvermindering?

Het zal nog tot het begin van de jaren negentig duren voor dat duidelijk is of aan deze criteria kan worden voldaan.

2. De Nederlandse rol in SDI zal hoe dan ook bescheiden zijn. Daar waar Nederlandse wetenschappelijke instellingen of bedrijven in het SDI onderzoek zouden willen deelnemen, moeten geen obstakels worden opgeworpen.
3. De inspanningen van de Minister van Buitenlandse Zaken om een gecoördineerde Westeuropese aanpak te krijgen in WEU-kader juicht de VVD toe. De Westeuropese NAVO-leden zouden er overigens goed aan doen om hun inbreng in SDI, zo mogelijk dus gecoördineerd, vooral te richten op de specifieke Westeuropese veiligheidsbelangen. Die liggen in de bescherming van West-Europa tegen de korte en middellange afstands raketten. Een Westuropees „taktisch defensie initiatief" (TDI), dat wil zeggen hypermoderne luchtafweersystemen tegen raketten met een veel korter bereik dan de strategische wapens, zou weleens in de jaren negentig realiseerbaar kunnen zijn. Een dergelijk stelsel zou de stabiliteit tussen de grote mogendheden niet aantasten, op geen enkele wijze de veiligheid van de Sovjet-Unie en het Warschaupact verminderen en een niet-provocerende maatregel zijn, die een gunstige uitwerking zou hebben op de veiligheid van Europa. Minister van Defensie reageerde positief op dit VVD-voorstel.
4. Het Franse plan om een Westuropees onderzoeksproject, genaamd Eureka, op moderne technologie te richten, hetgeen vooral op civiele toepassingen moet worden gericht, benadert de VVD in beginsel positief. Wat de Fransen precies van plan zijn is echter nog onduidelijk.
5. In de discussie over SDI dient men wel te beseffen, dat de vraag of dit onderzoek al dan niet plaatsvindt van geen praktisch belang meer is. Het programma draait reeds. Hiervoor zijn twee belangrijke redenen: 1. de Sovjet-Unie voert de kernwapendreiging tegen het Westen steeds verder op en 2. de Sovjet-Unie voert al jaren lang een groot militair ruimte-programma uit en heeft zelf reeds een beperkt anti-raketsysteem gebouwd dat gemoderniseerd wordt.

6. Zoals zo vaak, profiteert de USSR van de openheid van het Westen en critiseert zij de Westelijke politiek, terwijl zij zelf haar beleid verborgen houdt. De informatie die er over de Sovjet-inspanningen is, geniet weinig belangstelling in de media.

De VVD heeft daarom uitvoerig uiteengezet, hoe de Sovjet-dreiging vanuit de ruimte zich ontwikkelt.

Met wapentechnologisch onderzoek terzake van ruimte-defensie is de Sovjet-Unie al vanaf het begin van de zestiger jaren zeer volhardend bezig. Ongeveer 90% van alle Sovjet ruimte-lanceringen heeft een militair karakter. De VVD ontzegt de Sovjet-Unie niet het recht om zich met niet-agressieve maatregelen te beschermen. Wij zijn wel van mening, dat de Sovjet-Unie daarbij verdragen dient te respecteren. Het is voorts in ieders belang dat de Sovjet-Unie het Genève-overleg niet blokkeert met verwijzingen naar SDI, terwijl het zelf een al zeer lang lopend en omvangrijk eigen programma uitvoert. Beide grote mogendheden dienen de veranderende technologie vreedzaam toe te passen en destabiliserende ontwikkelingen door internationale afspraken te voorkomen.

7. De Sovjet-Unie stelt dat SDI de wapenbeheersing schaadt. Als dit waar is, geldt hetzelfde voor de Sovjet-inspanningen. Maar in feite is het vooral SDI, dat de Sovjet-Unie naar de onderhandelingstafel in Genève heeft teruggebracht. De USSR probeert haar eis tot stopzetting van SDI te gebruiken als blokkademiddel voor verdragen over lange en middellange afstandskernwapens. Daarbij wil zij dan de schuld van stagnatie in Genève op Amerika schuiven. Maar de argumentatie klopt niet. Als SDI aan aangelegde criteria zou blijken te voldoen wordt de kans op succesvol wapenoverleg groter. Het wordt juist makkelijker kernwapens wederzijds tegen elkaar weg te onderhandelen, indien door een technologische sprong voorwaarts deze wapencategorie wordt achterhaald. SDI zou ervoor moeten zorgen dat de huidige tendens naar een onveiligere wereld wordt teruggebogen en er in de jaren negentig en rondom 2000 een veel stabielere situatie intreedt, waarin beide grote mogendheden niet meer de nadruk op grote aantallen offensieve wapens leggen, maar op een mengsel van offensieve en defensieve wapens dat stabiliserend dient te zijn.

(Voor nadere informatie: J.J.C. Voorhoeve, tel. 070-614911, tst. 2015.)

Verhoging school- en cursusgeld

In de afgelopen week zijn twee wetsvoorstellen behandeld tot wijziging van de school- en cursusgeld en tot wijziging van de collegegeld voor HBO en Wetenschappelijk Onderwijs. Beide wetsvoorstellen vloeien voort uit de behandeling van de begroting van onderwijs voor het jaar 1985. De regering had aanvankelijk voorgesteld schoolgeld te heffen van leerplichtige leerlingen. De Kamer heeft zich hiertegen uitgesproken op grond van een motie De Vries/Nijpels. Een gat van 140 miljoen in de onderwijsbegroting moest derhalve op andere wijze gedekt worden. Overeenkomstig het Regeerakkoord zijn de fracties van de regeringspartijen immers gehouden alternatieve dekking te zoeken, indien bepaalde voorstellen worden afgewezen. In juni vorig jaar heeft de Minister een notitie laten verschijnen „Naar een nieuw onderwijsretributiebeleid”, waarin voorstellen worden gedaan voor hogere eigen bijdragen in alle vormen van onderwijs. De regering redeneerde daarbij vanuit het profijtbeginsel. De VVD onderschrijft, dat voor het onderwijs een eigen bijdrage kan worden gevraagd, waarbij de wer-

kelijke kosten van de voorzieningen een grotere rol spelen. Wij hebben dat uitgangspunt altijd gehandhaafd onder de voorwaarde, dat er een goed studiefinancieringsstelsel van kracht zou zijn. Daarop berustte overigens ook de voormelde notitie. De VVD heeft zich gedistancieerd van de wijze waarop in diezelfde notitie het profijtbeginsel is gehanteerd. In onze ogen moet een hogere eigen bijdrage voor overheidsvoorzieningen leiden tot vermindering van belasting. Daarvan was in de notitie geen sprake. De inhoudelijke grondslag van de notitie hebben wij derhalve afgewezen. Gezien de problematiek van de onderwijsbegroting hebben CDA en VVD echter wel de materiële uitkomst van de notitie gehanteerd. Ter dekking van het gat van 140 miljoen zijn de regeringsfracties accoord gegaan met een schoolgeldverhoging, een verhoging van de cursusgeld voor volwassenen van dag/avond MAVO, HAVO, VWO en MEAO, een verhoging van het collegegeld voor HBO tot f 1.000,- en een verhoging van collegegeld voor wetenschappelijk onderwijs tot f 1.100,- exclusief f 150,- inschrijfgeld. Het dan nog ontbrekende bedrag van de f 140 miljoen is gezocht in het vertragen van bouwactiviteiten in het onderwijs. Een aantal van de verhogingen wordt opgevangen in het stelsel van de tegemoetkoming studiekosten en in het bestaande stelsel van studiefinanciering. Bovendien is het inkomenstraject, waarbij nog een beroep kan worden gedaan op studiefinanciering, verlengd met 2½ maal de verhoging van het collegegeld. Als het nieuwe stelsel van studiefinanciering van kracht is, zal het collegegeld voor het HBO verder opgetrokken worden tot f 1.292,- en voor het W.O. tot f 1.604,- exclusief inschrijvingsgeld. De VVD heeft vooral aandacht gevraagd voor de positie van de studenten, die geen beurs krijgen. Over het algemeen is hun financiële armslag geringer dan van beursstudenten. Voorts wil de VVD weten hoe de voorgestelde verhogingen uitwerken op de deelname van meisjes aan het wetenschappelijk onderwijs. Tenslotte heeft de VVD de vrees uitgesproken, dat studenten die afhankelijk zijn van hun ouders, verder de goedkopere HBO-opleidingen zullen kiezen. Als die ontwikkeling zich voordoet, moeten er bijstellingen in het beleid komen. De minister heeft dat ook toegezegd.

Al bij de begrotingsbehandeling heeft de VVD bedongen, dat bij de schoolgeldverhoging de middeninkomens ontzien moesten worden. Daartoe hebben wij een amendement ingediend.

De VVD is voorts accoord gegaan met de centrale inning van cursusgeld, omdat dat op den duur kostenbesparend werkt en een betere controle mogelijk maakt.

Met de verhoging van de cursusgeld is de VVD accoord gegaan onder de voorwaarde, dat de infrastructuur voor de volwasseneneducatie niet wordt aangetast.

(Voor nadere informatie: M.J.H. den Ouden-Dekkers, tel. 070-614911, tst. 2283.)

Normkostensysteem Volkshuisvesting

In een Uitgebreide Commissievergadering van de Vaste Commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van de Tweede Kamer is op 20 juni 1985 gesproken over de voorgenomen invoering van het Normkostensysteem Volkshuisvesting (NKS).

Het NKS – vooralsnog bij wijze van proef in een aantal proefgemeenten in te voeren – wordt geïntroduceerd in het kader van de decentralisatie van de volkshuisvesting.

Vooruitlopend op deze vorm van decentralisatie wordt al gewerkt met het normkostenbudgetsysteem, waarbij het Rijk met individuele proefgemeenten budgetafpra-

ken maakt voor de bouw van gesubsidieerde woningen.

Het NKS is eveneens een budgetteringsmethodiek met gevolgen voor de financiering, subsidiëring en huurvaststelling van nieuw te bouwen woningen in de sociale huursector. Grondslag is een zodanige objectivering en normering van kostenposten, dat het Rijk bij de planontwikkeling in principe kan volstaan met het toewijzen van de aantallen te bouwen woningen en de daarbij behorende budgetten en met de afwikkeling van de declaraties.

De bouwkosten worden geheel genormeerd, conform in het komende Rijksbouwbesluit vast te leggen uniforme bouwvoorschriften. Het Rijk verstrekt leningen en jaarlijkse bijdragen in de exploitatie. De zogenoemde „kopkosten" (verband houdende met de aard van de bouwplaats, de diepten van de funderingen, de aard van de regio en de eisen van geluidwering) zullen per gemeente tevoren worden bepaald. Hiervoor verstrekt het Rijk bijdragen ineens. De acceptabele grondkosten worden vooralsnog niet genormeerd, maar per project in overleg met de HID van de Volkshuisvesting tevoren bepaald. Het Rijk verstrekt leningen en jaarlijkse bijdragen in de exploitatie.

Voor eventuele extra kosten wordt geen geldelijke steun van rijkswege gegeven. Deze kosten zullen in de huren moeten worden doorberekend.

De VVD-fractie heeft zich in beginsel accoord verklaard met het nieuwe systeem dat wezenlijk zal bijdragen aan de decentralisatie van de Volkshuisvesting.

Zij wenst evenwel dat voor 1 januari 1986 nog een aantal onzekerheden wordt opgeruimd. Zo zal het landelijke uniforme bouwbesluit er tijdig moeten zijn. De VVD uitte twijfel over het realiteitsgehalte van invoering al op 1 januari 1986. Zij pleitte voorts voor een proefnemering op beperkter schaal dan de Staatssecretaris beoogt.

De VVD-fractie heeft zich haar eindoordeel voorbehouden tot het tijdstip van de door de Staatssecretaris toegezegde nadere informatie inzake verdere uitwerking van het systeem.

(Voor nadere informatie: mr. H. Th. M. Lauxsternann, tel. 070-614911, sts. 3202.)

Dierproevenbeleid

De VVD heeft waardering voor de notitie dierproevenbeleid, waarin een goed overzicht wordt gegeven van de aard en omvang van dierexperimenteel onderzoek. Het betreft hier (ondanks al een afname met $\pm 16\%$) een 1.4 miljoen proefdieren per jaar, verdeelt over ± 80 instellingen, waarbij 2200 wetenschappelijke onderzoekers zijn betrokken. De VVD omschrijft de ethische afweging tussen belang van het proefdier en belang van het onderzoek ten behoeve van mens en dier: de VVD gaat uit van de realiteit dat met name voor het oplossen van volksziekten als onder andere hart- en vaatziekten, kanker en reuma ook in de toekomst dierexperimenteel onderzoek noodzakelijk blijft. De VVD heeft waardering voor de inzet van dierenbeschermingsorganisaties en uitte grote kritiek op acties als die van het Dierenbevrijdingsfront.

Het beleid dient gericht te zijn op enerzijds erkenning van de noodzaak en anderzijds zo groot mogelijke beperking van dierproeven. Beperking van proefdiergebruik (van meet af aan reeds bij opstellen van onderzoeksprotocol) dient vooral gezocht te worden bij:

- onderzoek naar alternatieven (vervanging).
- onderzoek naar vermindering (efficiënter gebruik).
- onderzoek naar verfijning/verbetering ter vermindering van het leed van gebruikte proefdieren.
- standaardisatie onderzoeksmethodieken om door onderlinge erkenning van onderzoeksresultaten te voorkomen dat wat elders in de wereld reeds is onderzocht hier in Nederland nog eens moet worden overgedaan.

De VVD erkent het spanningsveld van verplichte dierproeven in opleidingseisen enerzijds en gewetensbezwaren van studenten anderzijds. Daar waar het verrichten van dierproeven niet absoluut noodzakelijk zijn voor toekomstige taakuitoefening, dient tot opheffing te worden overgegaan. Daar waar het uitvoeren van dierproeven evenwel ook na kritische toetsing absoluut noodzakelijk is, dienen studenten de consequenties te aanvaarden van de door hen gedane studiekeuze.

De VVD stelt kritische vragen bij het betrekken van proefdierhonden uit de legale hondenhandel, de export van proefdieren en de voorgenomen plaatsing van het Centraal Proefdieren Fokbedrijf van Zeist naar Limburg.

De VVD vraagt zich af of het absoluut noodzakelijk is over te gaan tot een bureaucratisch vergunningstelsel. Algemene regelgeving zou beter functioneren.

(Voor nadere informatie: mevr. E. Terpstra, tel. 070-614911, tst. 2118.)

Uit de Eerste Kamer Beleidsdebat ontwikkelingssamenwerking

Bij dit beleidsdebat koos de VVD-Eerste Kamerfractie een drietal thema's, die bij dit onderdeel van het beleid niet steeds de volle aandacht krijgen: milieu, bevolking en volksgezondheid.

Milieu

Er werd gewezen op het grote belang van het instandhouden van de tropische wouden. Deze zijn een bron van veelsoortig planten- en dierenleven en tevens zijn zij een grote groene long, die een belangrijke rol speelt bij de koolzuurstofwisseling.

Daarnaast kwamen aan de orde de verspreiding van gevaarlijke chemicaliën en de mogelijke gevolgen van industriële ontwikkelingen. Voor de beheersing van deze gevaren is in de ontwikkelingslanden een sterk bestuur nodig; op alle niveau's. Gemeenten en ook provincies kunnen een bijdrage leveren op dit punt. Zij bezitten veel kennis over plaatselijk en regionaal bestuur op de gebieden als milieu en volksgezondheid.

De motivering bij de keuze van de onderwerpen en plaatsen moet zodanig zijn, dat deze niet interverneren met de buitenlandse politiek.

Ook belangrijk is het, dat veel aandacht besteed wordt aan het bewust maken van de bevolking wat betreft de gevaren vanuit het milieu. Milieubeleid is overlevingsbeleid.

Volksgezondheid

De prioriteiten moeten worden gelegd bij die ziekten, die de meeste slachtoffers eisen. Het zijn bijna alle besmettelijke ziekten, die met inentingscampagnes en hygiënische maatregelen, waaronder ook de zorg voor goed drinkwater, kunnen worden bestreden.

Op het gebied van vaccins en de bereiding ervan heeft Nederland veel te bieden. Dit past in ontwikkelingshulp, waarvan ook Nederlandse bedrijven en instellingen zouden kunnen profiteren.

De tropische geneeskunde in Nederland heeft steeds een goede naam gehad. Wij drongen erop aan, dat de regering die steun zal verlenen, waardoor dit zo kan blijven.

Voor de volksgezondheid, maar eveneens voor andere beleidsterreinen, is het belangrijk rekening te houden met de demografische veranderingen, die ook in de ontwikkelingslanden plaats vinden. Het aantal mensen in de leeftijdsgroep ouder dan 60 jaar gaat toenemen en de groep ouder dan 14 jaar neemt af.

Tenslotte brachten wij naar voren, dat liberaal ontwikkelingsbeleid vooral moet zijn gericht op structurele verbeteringen. Om daarmee de voorwaarden te scheppen voor een ontplooiing van een ieder naar zijn aard en ambities.

(Voor nadere informatie: dr. B. Hofman, tel. 03438-13788.)

Instelling provincie Flevoland

Onlangs vond er in de Eerste Kamer het debat plaats over de vraag of er een twaalfde provincie – te weten Flevoland – bij moest komen. Deze provincie bestaat uit de gemeenten Almere, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde.

Spannend, omdat de drie grote fracties onderling verdeeld waren en niemand tot het moment van de stemming de uitslag kon voorspellen. De voorstanders in de VVD-fractie beriepen zich met name op het feit, dat alle politieke en maatschappelijke instanties in het gebied de nieuwe provincie wilden (en wel, omdat dit een nieuw gebied betreft, dat als een eenheid moet worden bestuurd).

Voorts zou een verwerping van het wetsvoorstel weer een lange vertraging teweeg brengen, omdat er geen overeenstemming bestaat voor een alternatief. Dit zou weer betekenen, dat met name de inwoners van de vier Flevogemeenten nog lange tijd verstoken zouden zijn van het recht om direct Provinciale Staten en indirect de Eerste Kamer te kunnen kiezen.

De tegenstanders stelden zich op het standpunt, dat de nieuwe polder met – in de aanvang – 170.000 inwoners en een aantal gemeenten van zes, een veel te gering draagvlak heeft om behoorlijk te kunnen functioneren. Het wordt ook geen echte provincie. Men start met slechts drie Gedeputeerden (met een Commissaris van de Koningin); met een van de andere provincies afwijkend financieel Statuut en met slechts 200 ambtenaren.

De vrees bij de liberale tegenstanders van het wetsontwerp is, dat de zes gemeenten, het onmisbare regio-bestuur ingevolge de Wet Gemeenschappelijke Regelingen en het te formeren nieuwe Provinciale Bestuur, dermate dicht op elkaars lip zullen komen te zitten, dat dit tot ernstige problemen zal leiden.

Ook achten zij het moeilijk het Nederlandse volk duidelijk te maken, dat enerzijds eventueel de provincies Twenthe, Rijnmond en Eindhoven worden afgewezen, maar dat er wel een provincie Flevoland tot stand zou moeten komen anderzijds.

Na uitvoerige debatten werd bij stemming met 38 tegen 33 stemmen besloten, dat de nieuwe provincie er wel

zal komen. Van de 16 aanwezige Eerste Kamerleden van de VVD stemden 5 voor en 11 tegen het wetsontwerp.

(Voor nadere informatie: mr. W.J. Geertsema, tel. 01751-77807.)

Uit het Europese Parlement Mensenrechten

De Europese Commissie zal formeel het initiatief nemen om de Europese Gemeenschap te laten toetreden tot de Europese Conventie inzake de rechten van de mens. Dit zegde Commissaris Cheysson toe in antwoord op mondelinge vragen van Gijs de Vries.

Tot nu toe kunnen burgers die menen dat hun mensenrechten zijn geschonden door bij voorbeeld hun regering, na de nationale rechtsgang te hebben doorlopen, in beroep bij de instanties die belast zijn met de naleving van de Europese Conventie. Tegen vermeende schending van mensenrechten door een instelling van de Europese Gemeenschap staat een dergelijk beroep, tot nu toe, niet open.

Het Europees Parlement dringt er al sinds 1979 op aan dat de rechtsbescherming van de burgers op dit punt wordt verbeterd. De commissie heeft hiertoe in het verleden wel informele pogingen ondernomen, maar strandde op de weigerachtige houding van een aantal lidstaten. Vooral Griekenland, Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk lagen dwars. Reagerend op de aanhoudende druk vanuit het Europees Parlement zal de Commissie nu binnenkort de Raad van Ministers uitnodigen alsnog de Conventie te onderschrijven.

In de junizitting nam het Europees Parlement bovendien een motie aan waarin de Indonesische autoriteiten worden opgeroepen niet over te gaan tot de executie van een aantal politieke gevangenen. Deze mensen zitten al bijna 20 jaar gevangen voor hun aandeel in de mislukte coup van 1965. Eén van hen, vakbondsvertegenwoordiger Munir, werd op 14 mei ter dood gebracht. Namens de liberale fractie trad Gijs de Vries op als mede-indiener van de motie.

(Voor nadere informatie: G.M. de Vries, tel. 070-647447.)

Vrijheid van dienstverlening in het vervoer

Het Europees Hof van Justitie heeft eind mei arrest gewezen in de door het Europees Parlement in 1982 ingediende klacht wegens nalatigheid tegen de Raad van Ministers inzake het totstandkomen van een gemeenschappelijke vervoerspolitiek.

In het Verdrag van Rome staat dat er een gemeenschappelijke vervoerspolitiek dient te zijn, evenzeer als er bij voorbeeld ook een gemeenschappelijke landbouwpolitiek is. Ondanks herhaald aandringen van het Parlement kwam daar alsmaar niets van, omdat de verschillende lidstaten het over de inhoud van die vervoerspolitiek fundamenteel oneens waren. Het Parlement heeft derhalve op grond van art. 175 van het Verdrag een klacht wegens nalatigheid ingediend, die nu, zij het gedeeltelijk, is toegewezen. In het oordeel van het Hof wordt de Raad veroordeeld om binnen redelijke termijn de vrijheid van dienstverlening in het transport tot stand te brengen. De stelling van de Nederlandse regering, die zich in het proces met een afzonderlijke positie

gevoegd had, werd verworpen: Waar de Raad niet tot overeenstemming gekomen was, zou er nu directe toepassing van de vrijheid van transport moeten zijn. Het hof heeft de mogelijkheid echter opengelaten, dat er alsnog directe werking zal zijn, wanneer de Raad er niet binnen die redelijke termijn uit zal komen. De vrijheid van dienstverlening in het vervoer, zoals het Hof die nu voor schrijft heeft voor de transportondernemers twee bijzonder belangrijke gevolgen:

1. Bilaterale vergunningen en ritmachtigingen zullen moeten verdwijnen.
2. Er zal niet alleen meer van het ene land naar het andere vervoerd kunnen worden, maar ook tussen landen, andere dan dat waar de vervoerder vandaan komt. De voorwaarden voor toelating in elk van de lid-staten zullen voor alle vervoerders uit de EG gelijk moeten zijn.

Naast de directe consequenties op het gebied van het transport heeft het arrest ook gevolgen voor de positie van het Parlement en de totstandkoming van gemeenschappelijke politiek in het algemeen, omdat de Raad zich niet langer achter onenigheid kan verschuilen wanneer het Verdrag voorschrijft dat er binnen een bepaalde tijd en volgens een bepaalde procedure beleid tot stand moet komen. Het recht van het Parlement om de Raad tot handelen te dwingen is expliciet erkend.

Florus Wijsenbeek is door het Parlement benoemd als rapporteur om de juridische implicaties van dit arrest te rapporteren.

(Voor nadere informatie: F.A. Wijsenbeek, tel. 070-647447.)

Mislukking van de Landbouwrraad in Luxemburg

Op initiatief van de ELD heeft het Europees Parlement de vertraging bij het vaststellen van de landbouwprijzen veroordeeld.

Namens de liberalen zei Daniel Ducarme (B) het te betreuren dat de graanprijzen uit het geheel van de prijsvoorstellen zijn gehaald. Hij veroordeelde de onverantwoordelijke houding van de Bondsrepubliek die, onder het voorwendsel van een vitaal nationaal belang, elk besluit verhindert. Het is duidelijk dat de landbouwers de voornaamste slachtoffers van een dergelijke situatie zijn.

Nu de Raad de graanprijzen wederom niet heeft weten vast te stellen, vraagt de liberale fractie de Europese Commissie dringend de verantwoordelijkheid hiervoor op zich te nemen en zélf onmiddellijk de graanprijzen voor het seizoen 85/86 te bepalen.

In tegenspraak met de tekst en de geest van het Verdrag als ook met de conclusies van het Comité Dooge, weigeren verschillende Lid-Staten het nemen van besluiten bij meerderheid goed te keuren.

Dit heeft een verlamme uitwerking op Europa en doet bovendien een aanslag op de geloofwaardigheid van de instellingen.

Namens de liberale fractie heeft Daniel Ducarme gevraagd of de Staatshoofden en regeringsleiders zich, tijdens de Top van Milaan, willen buigen over de besluitvormingsprocedures en, dus over de toekomst van Europa.

(Voor nadere informatie: H.J. Louwes, tel. 05956-1504.)

Geweld bij sport

Jessica Larive-Groenendaal die door de commissie voor

Jeugd en Sport tot rapporteur is benoemd over geweld bij sport, zei in, een gezien het vele applaus, zeer gewaardeerde rede, dat politie samenwerking over de grenzen, de verplichting tot het internationaal toepassen van minimum straffen, de samenwerking tussen sportautoriteiten, een goede organisatie binnen de stadia, een controle op de verkoop en het gebruik van alcohol en het in beslag nemen van wapens, alle een belangrijke rol spelen.

De afschuwelijke ramp die in het Heyzel-stadion plaatsvond, zal zich in de toekomst op andere plaatsen en op grotere schaal herhalen, tenzij veel meer Europeanen de hoeksteen van de democratie erkennen en in de praktijk brengen: Het feit dat vrijheid en verantwoordelijkheid niet van elkaar te scheiden zijn.

(Voor nadere informatie: J.E.S. Larive, tel. 09-352331187.)

Mededelingen van het Hoofdbestuur

● Besluiten 71ste algemene vergadering

De algemene vergadering heeft op 22 juni j.l. de reglementen op de verschillende kandidaatstellingen vastgesteld. Vanaf die dag wordt gewerkt conform deze reglementen. Zo ook met het reglement GR.

De algemene vergadering heeft een, voor het volgen van de thans ingang gezette procedure, belangrijke wijziging aangebracht in artikel 8.3. GR.

De tekst luidt:

„Indien het in artikel 8.1. vermelde geval zich niet voordoet, zijn alle bestuursleden die de in artikel 7 vermelde vraag bevestigend hebben beantwoord, van elke deelneming aan de voorbereiding van de kandidaatstelling uitgesloten van de dag van dagtekening van hun bereidverklaring. Voor de overige bestuursleden blijven bovengenoemde bestuursleden volledig in functie.”

De algemene vergadering heeft daarbij tevens uitgesproken dat de afdelingen in het toepassen van de tekst uit het concept-reglement of de thans vastgestelde tekst vrij zijn. Met andere woorden de afdeling kan naar bevind van zaken handelen. Bij een volgende raadsverkiezing zal de nieuwe tekst uitsluitend kunnen worden toegepast. Het nieuwe vastgestelde reglement zal zo spoedig mogelijk aan de besturen van afdelingen en centrales worden toegezonden.

● Kandidaatstelling gemeenteraden 1986

Op woensdag 19 maart 1986 zullen periodieke verkiezingen voor leden van gemeenteraden worden gehouden.

Aan de kandidaatstelling gaat een uitvoerige kandidaatstellingsprocedure vooraf, waarbij afdelingen, eventueel ondercentrales, kamercentrales en het hoofdbestuur van de VVD betrokken zijn. Overeenkomstig artikel 3.2 van het reglement op de kandidaatstelling voor leden van de gemeenteraden (GR) publiceert het hoofdbestuur hierbij het tweede gedeelte van de kandidaatstellingsprocedure en de in overeenstemming met het reglement vastgestelde termijnen en tijdstippen met betrekking tot de handelingen die voortvloeien uit de artikelen 9 t/m 24 GR. De leden hebben de bevoegdheid voor 20 september aan het bestuur van hun afdeling namen te noemen van personen die zij wensen voor te dragen als voorlopige kandidaat.

Hoofdpijnen, deel II

vanaf 22 mei - oproep voor ledenvergadering; eventueel namen noemen voor kandidaatstellingscommissie (GR)
tussen 31 mei en 23 juni - ledenvergadering; eventueel benoeming kandidaatstellingscommissie; voorstel al of niet deelneming aan verkiezingen

voor 25 juni - na de vergadering mededeling aan dagelijks bestuur met afschrift aan kamercentralebestuur (GR)

voor 15 juli - kennisgeving gevoelen kamercentralebestuur over besluiten ledenvergaderingen (voor zover nodig) aan dagelijks bestuur met afschrift aan afdelingsbestuur (GR)

26 augustus - goedkeuring dagelijks bestuur (voor zover nodig); eventueel richtlijnen (GR); voor 31 augustus dit besluit verzenden aan besturen afdelingen c.q. kandidaatstellingscommissie

27 augustus - herhaling mededeling in Vrijheid en Democratie bevoegdheid van leden om namen van mogelijke kandidaten te noemen (GR)

voor 20 september - voordracht van voorlopige kandidaten (namen noemen) (GR)

22 september - toezending in te vullen gegevensformulieren aan voorlopige kandidaten (GR)

voor 16 oktober - terugzending ingevulde gegevensformulieren aan voorlopige besturen en afdeling c.q. kandidaatstellingscommissie; opmaken groslijst (GR)

1 - 15 november - oproeping tot kandidaatstellingsvergadering met groslijst en bestuursadvies; uitnodiging aan (ex)-fractievoorzitters; mededeling aan voorlopige kandidaten (woord voeren, geven van inlichtingen) (GR)

1 - 16 november - eventueel initiatief-adviezen van leden als bestuur van de afdeling geen advies heeft opgesteld (GR)

16 - 30 november - kandidaatstellingsvergadering(en) (GR)

10 - 24 december - machtiging dagelijks bestuur tot gebruik van de naam VVD; verzoek aan centraal stembureau van de gemeente inzake plaatsen naam boven lijst (GR)

4 februari 1986 - dag van de kandidaatstelling

19 maart 1986 - dag van de stemming

Op aanvraag is het reglement GR kosteloos te verkrijgen bij het algemeen secretariaat, Koninginnegracht 57, 2514 AE 's-Gravenhage.

● **Beschikbaarstelling etiketten secretariaten afdelingen en centrales in verband met Tweede-Kamerverkiezingen 1986**

Het hoofdbestuur stelt besturen van afdelingen en centrales in de gelegenheid om, ten behoeve van het onder de aandacht brengen van een bepaalde kandidaat aan de overige afdelingen c.q. centrales, etiketten met de adressen van de secretariaten beschikbaar te stellen.

Uitsluitend etiketten van alle afdelingen en centrales kunnen worden besteld bij het algemeen secretariaat tegen betaling van een bedrag groot f 36,80 op girorekening nr. 67880 t.n.v. VVD-algemeen secretariaat onder vermelding „Etiketten TK '86".

De aanvraag dient echter reeds *voor 11 juli a.s.* in het bezit te zijn van de administrateur, de heer C.L.J. van der Meer, in verband met de uitdraai van de etiketten uit de computer.